

DOPOLNJENA

IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV NIŽJEGA IN SREDNJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA TER PROGRAMOV SREDNJEGA STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA

Delovna skupina v sestavi:

dr. Slavica Černoša (predsednica),

dr. Boris Dular, mag. Janez Damjan, Ljubica Lukan, Beba Adamič Tomič, Mitja Bobnar, Andreja Sever,
Mitja Korunovski, Fani Al Mansour, Helena Žnidarič (urednica)

je dopolnila Izhodišča, ki so bila sprejeta na 154. seji Strokovnega sveta RS za poklicno in strokovno izobraževanje, Ljubljana, 11. marec 2016 in jih je pripravila delovna skupina v sestavi:

Boštjan Zgonc (vodja),

Elido Bandelj, dr. Slavica Černoša, Branko Kumer, Irena Kuntarič,
Barbara Krajnc, Fani Al Mansour, Darko Mali (urednik), Janja Meglič, Helena Žnidarič

Sprejeto na 175. seji Strokovnega sveta RS za poklicno in strokovno izobraževanje
Ljubljana, 20. 12. 2019

Vsebina

1. UVOD	3
2. ELEMENTI NOVIH IZHODIŠČ	4
3. KLJUČNI POJMI	5
4. USMERITVE ZA RAZVOJ IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV	6
5. CILJI PRIPRAVE IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV V POKLICNEM IN STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU. 7	
6. ODNOS MED POKLICNIMI STANDARDI IN IZOBRAŽEVALNIMI PROGRAMI OZIROMA NAZIVI IZOBRAZBE.....	10
7. POVEZOVANJE IZOBRAŽEVANJA IN DELA – IZOBRAŽEVANJE V DELOVNEM PROCESU	11
8. MODULARNI IZOBRAŽEVALNI PROGRAMI	11
9. KREDITNI SISTEM V POKLICNEM IN STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU.....	12
10. PROGRAMI NIŽJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA.....	13
11. PROGRAMI SREDNJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA	15
12. PROGRAMI SREDNJEGA STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA	18
13. PROGRAMI POKLICNO-TEHNIŠKEGA IZOBRAŽEVANJA.....	21
14. PROGRAMI POKLICNEGA TEČAJA	22
15. PROGRAMI USPOSABLJANJA IN IZPOPOLNJEVANJA	23
16. SESTAVINE IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV POKLICNEGA IN STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA ...	25
17. TEMELJNA IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO KATALOGOV ZNANJA IN IZPITNIH KATALOGOV	25
18. KATALOGI ZNANJA IN IZPITNI KATALOGI ZA PRAKTIČNO USPOSABLJANJE V PROGRAMIH SREDNJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA	27
19. PRILAGAJANJE IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV ZA IZVAJANJE NA NARODNO MEŠANIH OBMOČJIH	28
20. PRILAGAJANJE IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV ZA OSEBE S POSEBNIMI POTREBAMI	29

1. UVOD

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje je na svoji na 154. seji, 11. marca 2016 sprejel spremembe in dopolnitve Izhodišč za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja (v nadaljevanju Izhodišča).

Različne mednarodne študije kažejo, da so za osebno izpolnitev in aktivno vključevanje v družbo potrebne splošne/ključne kompetence, ki posamezniku omogočajo odzivanje na spremembe v družbi in njegovo aktivno, odgovorno sodelovanje, kar posledično vpliva na uspešnost posameznika.

V srednješolskem izobraževanju so trenutno le posamezni cilji, povezani z državljanstvo vzgojo, zajeti v učnih načrtih in katalogih znanj različnih, predvsem družboslovnih in humanističnih predmetov. Zato se, v skladu z evropskimi smernicami, v programe nižjega in srednjega poklicnega ter srednjega strokovnega uvaja aktivno državljanstvo, katerega osnovni namen je sistemsko urejeno in celostno podprto spodbujanje aktivnega, informiranega in odgovornega demokratičnega državljanstva.

Na ravni MIZŠ je bilo dogovorjeno, da se aktivno državljanstvo v srednješolske programe umesti na način, da je viden, samostojen element predmetnika. Takšna rešitev je zahtevala dopolnitev Izhodišč v delu, ki opredeljuje minimalni standard znanja za posamezno raven izobraževanja.

Zaradi navedenega je minister dr. Jernej Pikalo septembra 2019 imenoval delovno skupino, ki je pripravila predlog dopolnitve Izhodišč, Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje pa jih je v soglasju z ministrom sprejel na 175. seji, dne 20. 12. 2019.

2. ELEMENTI NOVIH IZHODIŠČ

1. Kompetenčna zasnovanost izobraževalnih programov pomeni, da pri načrtovanju in izvajanju poklicnega in strokovnega izobraževanja v ospredje postavljamo razvoj ključnih in poklicnih kompetenc. Gre za odmik od predmetne zasnovanosti programov in znanstvene sistematike v predmetih k problemsko in interdisciplinarno zasnovanim strokovnim modulom in njihovemu izvajanju. Konkretno gre za povezovanje strokovno-teoretičnega in praktičnega izobraževanja ter sistematično vključevanje ključnih kompetenc v celoten izobraževalni program.

Z izobraževalnimi programi bomo oblikovali učne izide, ki se lahko dosejajo skozi različne organizacijske oblike, bodisi šolsko bodisi vajeniško, in bodo jasen standard za preverjanje in ocenjevanje ter bodo omogočali priznavanje znanja, ki je pridobljeno z neformalnim učenjem, z delom in drugimi izkušnjami (npr. hobiji).

Sistem kreditnih točk, ki se opira na priporočila Evropskega sistema prenašanja kreditnih točk v poklicnem izobraževanju in usposabljanju (European Credit System for Vocational Education and Training – ECVET), podpira kompetenčno zasnovanost izobraževalnih programov. Kreditne točke so numerična prezentacija „teže“ opredeljenih učnih izidov izobraževalnega programa in posameznih enot.

2. Modularizacija izobraževalnih programov je opredeljena kot oblikovanje širših izobraževalnih programov enote, ki na eni strani izhajajo iz zahtev poklicnih standardov, na drugi pa vodijo k celoviti poklicni kvalifikaciji. Modularni izobraževalni programi upoštevajo zahteve delovnih in poslovnih procesov, ki so definirani s poklicnimi standardi, s čimer se v ospredje postavlja razvoj ključnih in poklicnih kompetenc s ciljem večje zaposljivosti udeležencev.

V poklicnem izobraževanju moramo zagotoviti široke izobraževalne programe, ki mladim dajejo dobro in široko temeljno poklicno izobrazbo. To bomo dosegli z vključevanjem večjega števila poklicnih standardov v posamezen modularni izobraževalni program. Pri tem se moramo zavedati, da preveč heterogeni poklicni standardi, zajeti v izobraževalni program, ne zagotavljajo usposobljenosti diplomantov za vse poklice. Zato se opredelijo kvantitativni, predvsem pa kvalitativni kriteriji za oblikovanje izobraževalnega programa za več poklicnih standardov ter jasna povezava med izobrazbo in poklicno kvalifikacijo. Modularizacija izobraževalnih programov bo z ustreznim vključevanjem poklicnih standardov omogočala tudi povezovanje temeljnega in nadaljevalnega poklicnega izobraževanja (programi usposabljanja in izpopolnjevanja).

3. Odpiranje kurikula ostaja med prioritetami. Hitro prilagajanje potrebam delodajalcev je še naprej osnovno načelo priprave odprtega kurikula. Država je zainteresirana za dejavnejšo vlogo socialnih partnerjev na regionalni ravni, saj se tako na nacionalni ravni razbremenijo razreševanja specifičnih regionalnih vprašanj. S tem šole krepijo svojo razvojno vlogo, vlogo ustreznega ponudnika na lokalnem nivoju in odgovornost za kakovost izobraževanja. Odprti del kurikula omogoča hitro, tako rekoč sprotno odzivanje šole na potrebe trga dela. Pri tem bo treba znati vključiti tudi različno pripravljeno delodajalcev za sodelovanje pri izvajanju izobraževalnega programa, bodisi z večjimi materialnimi vložki bodisi z večjim obsegom praktičnega usposabljanja v podjetjih.

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje bo na nacionalni ravni določil v povprečju okrog 80 % vsebine oziroma ciljev programov. Razliko bodo skladno s poklicnimi standardi, sprejetimi na nacionalni ravni, določale šole v sodelovanju s podjetji oziroma socialnimi partnerji na ravni regij ali v panogi. Vsaj del obsega odprtega kurikula bodo šole namenile praktičnemu usposabljanju v podjetjih. V vajeniški obliki izobraževanja bo odprti kurikulum v celoti namenjen usposabljanju v podjetju.

4. Vajeniška oblika izobraževanja pomeni nadgradnjo dosedanjega modela poklicnega izobraževanja. Težišče se prenaša na delodajalca, pri katerem se izvaja več kot 50 % obsega izobraževalnega programa. Izobraževalni programi so standard, ki ga morata upoštevati šola in delodajalec ne glede na obliko izobraževanja. Novost v izobraževalnih programih poklicnega izobraževanja so tudi katalogi

praktičnega izobraževanja pri delodajalcu, ki jasno opredeljujejo tako delovna področja in naloge, v katere se vključujejo udeleženci, kot tudi pričakovane učne izide.

5. Programi usposabljanja in izpopolnjevanja so bili neizkoriščena programska možnost, zdaj pa smo opredelili smernice za njihovo pripravo. Gre za programe nadaljnega poklicnega izobraževanja, ki so namenjeni predvsem diplomantom srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, ki so si pridobili določene delovne izkušnje. Lahko se pripravijo v skladu s poklicnimi standardi tako kot programi za pridobitev izobrazbe ali pa jih pripravijo šole skupaj s podjetji.

3. KLUČNI POJMI

Kvalifikacija

Kvalifikacija je formalni rezultat (izkazan s spričevalom, diplomom, certifikatom ali potrdilom) procesa ocenjevanja in potrjevanja. Posameznik pridobi kvalifikacijo, ko pristojni organ odloči, da je posameznik dosegel učne izide v skladu z opredeljenimi standardi. S kvalifikacijo so posamezniku doseženi učni izidi formalno priznani na trgu dela in v sistemu izobraževanja.

Slovensko ogrodje kvalifikacij (SOK) razlikuje tri vrste kvalifikacij:

- *Izobrazba* se pridobi po javnoveljavnem izobraževalnem oziroma študijskem programu. Izkazuje se s spričevalom ali diplomom ali drugo listino o zaključenem izobraževanju.
- *Poklicna kvalifikacija* se pridobi po postopku pridobivanja nacionalne poklicne kvalifikacije (NPK) ter po programih za usposabljanje in izpopolnjevanje. Izkazuje se s certifikatom ali potrdilom ali drugo listino, ki izkazuje dosego pričakovanih učnih izidov.
- *Dodatna kvalifikacija* se pridobi po programih za usposabljanje ter dopolnjuje usposobljenost posameznika na določenem strokovnem področju na isti ravni, kot je že predhodno pridobljena kvalifikacija. Izkazuje se s potrdilom.

Slovensko ogrodje kvalifikacij (SOK)

SOK je enotno dogovorjen sistem za razvrščanje kvalifikacij po ravneh glede na učne izide. Upošteva značilnosti slovenskega sistema izobraževanja in trga dela tako glede števila ravni kot njihovih opisnikov. SOK se opira na usmeritve Evropskega ogrodja kvalifikacij (European Qualification Framework – EQF) in na Klasifikacijski sistem izobraževanja in usposabljanja (KLASIUS) ter tako zagotavlja preglednost standardov kvalifikacij.

SOK vsebuje deset ravni, kar omogoča fleksibilno povezavo med izobraževalno in kvalifikacijsko strukturo. Usklajenost in hkrati prožnost obeh struktur dajeta osnovo za lažje prepoznavanje kvalifikacij ter priznavanje neformalno in priložnostno pridobljenih učnih izidov. Poleg tega SOK povezuje dva koncepta, in sicer koncept izobraževalnih aktivnosti/programov in koncept učnih izidov. Ravni SOK so opredeljene na podlagi učnih izidov. Opisniki so opredeljeni s tremi kategorijami učnih izidov: znanjem, spretnostmi in kompetencami.

Kompetenca

Kompetence so izkazana zmožnost uporabe znanja, spretnosti ter osebnostnih, socialnih in metodičnih sposobnosti v delovnih in učnih situacijah ter poklicnem in osebnem razvoju.

Razvoj kompetenc vključuje:

- pridobivanje vednosti, tj. teoretičnega, konceptualnega, abstraktnega znanja (uporaba teorij, konceptov, znanja strok) – kognitivni vidik;
- razvoj spretnosti in proceduralnega znanja (zmožnost reševanja problemov v različnih življenjskih in delovnih okoliščinah) – funkcionalni vidik;

- razvoj avtonomne in etične drže v odnosu do sočloveka, skupnosti in okolja, razvoj odgovornosti, avtonomnosti – vzgojno-socializacijski vidik.

Poznamo več klasifikacij kompetenc. Navadno jih delimo na ključne ali splošne in poklicne. Ključne kompetence so nujne za vse in prenosljive med različnimi poklici, predvsem pa posamezniku omogočajo udeležbo v družbi in osebni razvoj. Poklicne kompetence se delijo na temeljne poklicne, ki so skupne sorodnim poklicem ali skupini delovnih mest na nekem poklicnem področju, in poklicno-specifične, ki so specifične za posamezne poklice, delovna mesta ali opravila.

Učni izid

Učni izidi, definirani z izobraževalnimi programi, izražajo pričakovan nivo kompetenc, ki naj jih doseže udeleženec, in se preverjajo v postopkih ocenjevanja. Izraženi so z izjavami, ki povedo, kaj študent zna, razume in je sposoben narediti ob zaključku procesa učenja. EQF in SOK opredeljujeta učne izide z znanjem (dejstva, principi in koncepti), spretnostmi (kognitivnimi in praktičnimi) in kompetencami v ožjem smislu (kot je zmožnost prevzemanja odgovornosti in izkazovanja avtonomije).

Učni izidi se poleg izobraževanja uporabljajo tudi v drugih kontekstih, v delovnem okolju (poklicni standardi in profili, opis delovnih mest, sistemi napredovanja in nagrajevanja ...) ali za osebno rabo (življenjepisi, osebni kompetenčni profili). Učne izide tako lahko uporabljamo v poklicnih standardih, izobraževalnih in študijskih programih, izpitnih katalogih, standardih kvalifikacij in ogrodju kvalifikacij:

- V poklicnih standardih z učnimi izidi izrazimo pričakovanja, ki so vezana na določen poklic, in so predvsem namenjeni oblikovanju procesov dela in usposabljanja. Na podlagi poklicnih standardov določimo tudi zahteve posameznih kvalifikacij.
- V izobraževalnih ali študijskih programih udeležence z učnimi izidi informiramo o pričakovanih oziroma standardih, ki naj bi jih dosegli z učenjem. Hkrati so vodilo učiteljem pri oblikovanju procesa poučevanja in izbiri metod.
- V izpitnih katalogih z učnimi izidi definiramo vsebino ocenjevanja za celoten program ali njegov del (predmet ali modul). Pomenijo neko zagotovilo enotnosti ocenjevanja.
- V standardih kvalifikacij z učnimi izidi določimo, kaj lahko pričakujemo od osebe, ki ima neko kvalifikacijo. Z uporabo učnih izidov v ogrodju kvalifikacij pa določamo različne tipe in nivoje kvalifikacij.

Uporaba učnih izidov prispeva k boljši usklajenosti kvalifikacij in izobraževalnih programov s pričakovanji na trgu dela, večji odprtosti za priznavanje učnih izidov neodvisno od konteksta učenja ter večji avtonomiji in odgovornosti sistema izobraževanja in usposabljanja za doseganje pričakovanih rezultatov.

4. USMERITVE ZA RAZVOJ IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV

V strateškem smislu je dopolnitev Izhodišč usmerjena k naslednjim globalnim ciljem:

- doseči v posameznem programu ustrezno razmerje med teoretičnim in praktičnim vidikom poklicne usposobljenosti;
- pri načrtovanju katalogov znanja in izpitnih katalogov ter pri izpeljavi učnega procesa uveljaviti načelo načrtovanja učnih izidov v skladu s poklicnimi standardi;
- izhodišče za določanje učnih izidov poklicnega in strokovnega izobraževanja so tri ciljne razsežnosti kakovosti poklicnega dela in razvoja: pridobitev strokovno-tehničnega znanja, razvoj ključnih kompetenc ter osebno-socialnega razvoja;
- razviti poklicno izobraževanje, ki naj v skladu s potrebami sodobnega tehnološkega in socialnega razvoja omogoča kakovost izobrazbe in sposobnost razumevanja razmerij med tehnološkim razvojem,

razvojem dela, socialnim razvojem in osebnostnim razvojem posameznika ter razvojem posameznika kot aktivnega državljanca;

- zagotoviti širšo poklicno oziroma strokovno izobrazbo in kompetentnost, spodbujati širino poklicnega znanja, usposabljanje in motivirati za stalno izobraževanje ter zagotavljati možnosti za razvoj posameznikove kariere in mobilnost delovne sile;
- doseči večjo notranjo vsebinsko povezanost in prepletenost posameznih vrst znanja – splošne izobrazbe, strokovne teorije in prakse;
- splošno izobrazbo je treba povezovati s strokovno, splošne vsebine, če je le mogoče, načrtovati in izvajati prilagojeno stroki ter tudi vključiti v strokovna izobraževalna področja;
- zlasti na prvih stopnjah poklicnega izobraževanja (nižje in srednje poklicno izobraževanje) naj se zagotovi poučevanje teorije ob praktičnem delu, strokovno-teoretične vsebine se praviloma načrtujejo in razporejajo ob ciljih praktičnega izobraževanja;
- razviti povezanost ter prepletanje izobraževanja in dela, ustvariti možnosti za kakovostnejše poklicno izobraževanje z zagotavljanjem možnosti za izvajanje praktičnega izobraževanja neposredno pri delodajalcih v vseh vrstah izobraževalnih programov in na vseh stopnjah poklicnega ter strokovnega izobraževanja;
- oblikovati ustrezno programsko ponudbo z dopolnjevanjem celotne vertikale v sistemu poklicnega in strokovnega izobraževanja tako, da bo vsakomur omogočeno pridobiti temeljno poklicno izobrazbo, pa tudi nadaljnje izobraževanje za zahtevnejše poklice, za opravljanje kompleksnejših del, za strokovno in poslovno odločanje ter za vpeljevanje inovacij ali s programi usposabljanja in izpopolnjevanja omogočiti poglobljanje in razširjanje znanja na isti ravni zahtevnosti;
- širiti programsko ponudbo in uravnotežiti zahtevnost izobrazbenih standardov tako, da bodo primerni različnim delom populacije, znotraj tega zagotoviti tudi boljše možnosti izobraževanja za učno manj zmogljive osebe in tudi osebe s posebnimi potrebami;
- zagotoviti večjo programsko prožnost in avtonomijo šol, podjetij ter drugih izvajalcev izobraževanja;
- omogočiti večjo prilagodljivost izobraževanja tehnološkemu razvoju in razvoju v strukturi dela;
- zagotoviti več možnosti za uresničevanje lokalnih potreb, interesov in posebnosti v poklicnem in strokovnem izobraževanju;
- zagotoviti programske rešitve za načrtno vseživljenjsko učenje za pridobitev izobrazbe in poklicnih kvalifikacij;
- postaviti temelje za prehajanje udeležencev med izobraževalnimi programi;
- postaviti temelje za inovativne metode poučevanja in učenja;
- zagotoviti možnosti zaposlenim in drugim odraslim, da si pridobijo poklicno in strokovno izobrazbo z izpiti ali po postopkih priznanja učnih izidov, ne da bi se (v celoti) udeleževali formalnih oblik izobraževanja.

5. CILJI PRIPRAVE IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV V POKLICNEM IN STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU

Izobraževalni programi se bodo pripravljali tako, da bodo omogočili uresničevanje predvsem naslednjih ciljev:

- 1. Zagotoviti primerljivost izobraževalnih programov** in enakovrednost standardov oziroma rezultatov v doseženi poklicni izobrazbi z razvitimi evropskimi državami ter ustvarjati programske in izvedbene možnosti za izobraževanje, ki ga zahteva na znanju temelječa ekonomija.
- 2. Zagotoviti kakovostno poklicno izobrazbo:** vsak izobraževalni program, zlasti pa njegova izpeljava, mora zagotavljati enake standarde strokovne usposobljenosti vsem, ki se po njem izobražujejo;

predvsem pa si morajo udeleženci izobraževanja pridobiti kompetence za obvladovanje najbolj celostnih in zahtevnih delovnih nalog na posameznem poklicnem področju, za katero se izobražujejo.

3. Izobraževalni programi naj izhajajo iz širših delovnih in poklicnih področij, nastajajo naj na podlagi povezovanja poklicev v skupine tako, da pridobljena izobrazba zagotavlja posamezniku znanje in sposobnosti za hitro prilagajanje razmeram v delovnem procesu ter mu omogoča večjo delovno mobilnost ali prehodnost (izbiro) med poklici in delovnimi mesti pri zaposlovanju, zlasti pa večjo prilagodljivost pri nadaljnjem pridobivanju izobrazbe in poklicnih kvalifikacij.

4. Povezanost in prepletenost splošnega, strokovno-teoretičnega in praktičnega znanja mora biti temelj za pripravo katalogov znanja pri vseh predmetih. To načelo se mora enakovredno izraziti kot spodbujanje in usmerjanje pouka k aplikativnosti znanja z razvijanjem smisla, sposobnosti in spretnosti za njegovo uporabo ter kot spodbujanje k inovativnosti v poklicu in ustvarjalnemu delu.

Katalogi znanja morajo zagotoviti razvijanje praktičnih spretnosti, delovnih sposobnosti in delovnih navad na podlagi aplikacije teorije in teoretskega osmišljenja prakse. V katalogih znanja se opredeli konkretno strokovno-teoretično znanje, ki ga udeleženci pridobivajo hkrati z razvijanjem posameznih delovnih sposobnosti, spretnosti in navad.

5. Posebno pozornost je treba glede na negativno tradicijo in zaostanek pri pripravi katalogov znanja nameniti „teoretizaciji“ praktičnega izobraževanja. Ta mora zagotoviti, da bo vsako razvijanje praktičnih spretnosti tudi teoretično osmišljeno, tako da se bodo udeleženci poklicno in delovno usposabljali ter spretnosti urili in razvijali na podlagi poznavanja in razumevanja splošnih principov in teorij in da bodo znali vnaprej predvideti posledice strokovnih odločitev in opravil, ne pa samo na podlagi izkušenj in posnemanja.

Bistveni cilj poklicnega izobraževanja je razvijanje sposobnosti reševanja problemov z razumevanjem teoretičnih temeljev posameznega delovnega procesa ali poklicnega opravila ter na tej intelektualni podlagi dosežena poklicna izurjenost, zanesljivost in rutina. Zaradi tesnejšega povezovanja praktičnega in teoretičnega izobraževanja je treba v programih izenačiti pogoje izvajanja teoretičnega in praktičnega izobraževanja ter s temi načeli uskladiti tudi normative in standarde.

6. Izobraževalni programi naj bodo strukturirani tako, da bodo udeleženci lahko dosegli izobrazbo, ki se uvršča v Slovensko ogrodje kvalifikacij. Možnosti za nadaljnjo poklicno kariero, zlasti za nadaljnje izobraževanje, za poglobljanje in razširjanje poklicne ali strokovne izobrazbe, se zagotovijo v poklicni vertikali s programi za pridobivanje višjih izobrazbenih stopenj, programi usposabljanja in izpopolnjevanja ter pridobivanjem nacionalnih poklicnih kvalifikacij.

7. Pri pripravi katalogov znanja naj se uveljavi učinkljivo načrtovanje. Učni cilji morajo biti določeni jasno, da jih je mogoče razumeti čim bolj enopomensko; tako bodo učitelji lažje izbirali ustrezne vsebine in metode pouka. Učni cilji se določajo tudi s premislekom o njihovi realni uresničljivosti, zato naj bi, kolikor je mogoče, razbremenili zdajšnje kataloge znanja po načelu **DATI MANJ, DA BI ODNESLI VEČ**.

Dodatno se s katalogi predpišejo tudi učne vsebine predvsem v primerih, ko to narekujejo zahteve za praktični del poklicne usposobitve; to pomeni zlasti pri praktičnem izobraževanju in pri usmerjanju učiteljev v uporabnost splošnega oziroma strokovno-teoretičnega znanja.

8. Načrtovanje ciljev v programih poklicnega in strokovnega izobraževanja naj bo strukturirano v tri sklope:

– **informativni cilji:** pridobivanje znanja, informacij, programov, teorij; pridobivanje znanja o temeljnih metodah ter postopkih reševanja delovnih ali strokovnih problemov; spoznavanje orodja, naprav, delovnih in produkcijskih sistemov ter razvijanje spretnosti za varno in učinkovito ravnanje z njimi; razvijanje tehnološke kulture, računalniške pismenosti in znanja jezikov; razvijanje psihomotoričnih spretnosti, potrebnih za doseganje standardov in norm delovne izurjenosti;

– **formativni cilji:** formativni cilji se definirajo z vidika razvojno-procesnih ciljev in poudarjajo zlasti osmišljanje teoretičnega s praktičnim in praktičnega s teoretičnim, razvijanje sposobnosti za uporabo znanja v konkretnih in novih delovnih položajih – kompetence, razvijanje spretnosti v praktični uporabi metod in postopkov ter sposobnosti, pomembnih za razumevanje razvojnih problemov na strokovnem

in delovnem področju, razvijanje sposobnosti za strokovno odločanje pri reševanju problemov in posebno kritičnih delovnih položajev, razvijanje sposobnosti in spretnosti za kakovostno poklicno delo, za podjetništvo in za sprejemanje odgovornosti ter razvijanje motivacije in sposobnosti za samoizobraževanje in inovativnost;

– **socializacijski cilji:** razvoj socialno-kulturnih norm poklicnega delovanja in komuniciranja ter norm poslovanja; razvijanje strokovne oziroma poklicne doktrine ter ključnih osebnostnih lastnosti, ki so povezane s kakovostjo dela v nekem poklicu, stroki, razvijanje poklicne oziroma strokovne identitete in odgovornosti, razvijanje motiviranosti in sposobnosti za timsko delo, za sodelovanje in reševanje problemov in sprejemanje tveganja ter razvijanje samozavesti in socialne integracije v podjetju ali delovni skupini.

9. Katalogi znanja so podlaga za pripravo **izpitnih katalogov** za izvajanje **zaključnega izpita oziroma poklicne mature**.

10. S predmetniki naj se presega predmetna razdrobljenost in zagotavlja čim večja stopnja **integriranosti znanja**, zlasti z zmanjševanjem števila strokovnih modulov, povezovanjem posameznih področij znanja in predmetov v logično in vsebinsko zaokrožene celote ter včlenjevanjem teoretičnega znanja v praktično izobraževanje. Cilji integrativnosti znanja so celostnost izobrazbe, sposobnost razumevanja celote delovnega procesa in zagotavljanja kakovosti od načrtovanja prek priprave ter koordinacije inovacij do izvedbe in kontrole; sposobnost predvidevanja posledic posameznih odločitev in dejavnosti, interdisciplinarnost v razumevanju in reševanju posameznih praktičnih problemov ter navsezadnje tudi preprečevanje preobremenjenosti udeležencev. V nižjem in srednjem poklicnem izobraževanju naj bi se splošno znanje, ki je temeljno za posamezne stroke ali poklice, v večji meri včlenilo v strokovne predmete.

11. Katalogi znanja za posamezne module naj bodo **uravnoteženi glede upoštevanja načel sistematičnosti in eksemplarnosti pouka**, osredotočijo naj pozornost na temeljno znanje, zagotavljajo naj najvišjo kakovost v temeljnih dejavnostih posameznega poklica oziroma stroke. Zlasti v nižjem in srednjem poklicnem izobraževanju naj bi imel problemski prijem v načrtovanju ciljev in vsebin prednost pred strokovno sistematiko.

Katalogi znanja naj zagotavljajo strokovno ustrezno in ekonomsko racionalno delitev učnih izidov na enote ter povezanost med različnimi učnimi okolji (šola, učne delavnice, medpodjetniški centri, podjetja, zavodi in obratovalnice). Šola skupaj s podjetji v izvedbenem kurikulumu opredeli, kateri del učnih izidov se dosega v šoli in kateri del pri delodajalcih oziroma v medpodjetniških izobraževalnih centrih.

12. Pri pripravi posameznih katalogov znanja je treba poseben pomen nameniti znanju, ki je pomembno in specifično za **ekološko ozaveščeno poklicno delovanje, za varno in okolju neškodljivo delo, za racionalno uporabo energije, surovin in drugih naravnih virov**. Tako si lahko udeleženci postopoma oblikujejo zavest o ekoloških problemih in potencialnih nevarnostih nekega delovnega področja kot celote ter posameznih delovnih postopkov ali opravil in si razvijejo pozitivno vednost o tem, da je skrb za vzdrževanje naravnega ravnovesja in zdrave narave ter skrb za lastno zdravo življenje tudi v poklicnem delu odgovornost vsakega posameznika. Ekološki vidik izobraževanja je treba navezati na drugo znanje, še zlasti pa ga morajo zagotoviti katalogi znanja za praktično izobraževanje, posebno v tistem delu, ki se izvaja pri delodajalcu.

13. Za praktično usposabljanje pri delodajalcih se sprejmejo **katalogi praktičnega usposabljanja**, ki jasno določijo cilje tega usposabljanja, področja dela, ki jih je treba obravnavati, ključne delovne operacije in veščine. S tem bo delodajalcem dana jasna informacija, kaj se od njih pričakuje in kakšni naj bodo učni izidi praktičnega usposabljanja.

6. ODNOS MED POKLICNIMI STANDARDI IN IZOBRAŽEVALNIMI PROGRAMI OZIROMA NAZIVI IZOBRAZBE

Izobraževalni programi se pripravijo na podlagi enega ali več poklicnih standardov. Na vseh stopnjah omogočajo pridobitev poklicne ali strokovne izobrazbe za širša poklicna področja, kar posamezniku zagotavlja večjo stopnjo mobilnosti na delu in pri zaposlovanju. Zato izobraževalni programi ne morejo mehanično slediti tehnološki in organizacijski delitvi poklicev, temveč je „naročilo“ za pripravo izobraževalnega programa izid zavestne odločitve socialnih partnerjev na nacionalni, regionalni ali panožni ravni.

Izobraževalni program praviloma omogoča pridobitev izobrazbe za več poklicev oziroma poklicnih standardov. Definiranje izobraževalnega programa temelji tudi na mednarodnih primerjavah, upoštevanju direktiv Evropske unije in na naši tradiciji ter premisleku o tem, za katere poklice je smiselno organizirati izobraževanje na enakih standardih splošne izobrazbe, z enakim ali sorodnim strokovno-teoretičnim znanjem ter na enakih standardih praktične poklicne usposobljenosti.

Med merila za izbiro poklicnih standardov, za katere se izobraževanje načrtuje po istem programu, smemo šteti:

- tehnološko sorodnost poklicev oziroma podobnost poklicnih standardov (sorodnost glede na predmet dela, delovna sredstva, tehnološke postopke, delovne naloge, potrebno znanje in ključne kvalifikacije);
- sorodnost področij splošne izobrazbe, zlasti pa strokovno-teoretičnega znanja;
- sorodnost ključnih kvalifikacij, poklicnih spretnosti in sposobnosti;
- sorodnost položaja poklicev v poklicni vertikali in izkušensko preverjene možnosti za razvijanje poklicne kariere (skupaj z možnostjo skupnega programiranja izobraževanja poklicev različnih stopenj zahtevnosti: srednjih poklicnih, srednjih strokovnih in poklicno-tehniških izobraževalnih programov);
- možnost mobilnosti pri delu, zamenljivost pri zaposlovanju;
- število zaposlenih v nekem poklicu in dolgoročne potrebe;
- podatke o izkazanih potrebah po zaposlitvi;
- podatke o možnostih vzpostavitve učnih mest za praktično usposabljanje.

Naziv poklicne oziroma strokovne izobrazbe je vsebinsko povezan z nazivom izobraževalnega programa.

Naziv izobrazbe pove, da si je posameznik s končanim izobraževalnim programom pridobil kvalifikacijo za opravljanje poklicev, katerih poklicni standardi so podlaga izobraževalnemu programu, kar pomeni, da za delo v teh poklicih ni treba opravljati pripravništva. S tem se zagotavlja princip široke poklicne usposobljenosti in zamenljivosti na posameznih delovnih mestih. Taka celovita kvalifikacija, ki bo uvrščena v ogrodje kvalifikacij, se lahko s programi usposabljanja in izpopolnjevanja razširja in pogloblja.

S programi usposabljanja in izpopolnjevanja si posameznik pridobi novo ali poglobljeno znanje za opravljanje dela na konkretnem delovnem mestu, kadar pa za taka dela obstaja poklicni standard, tudi poklicno kvalifikacijo.

Naziv izobrazbe se vpiše v spričevalo o končanem izobraževanju. Iz priloge k spričevalu so razvidne specifične izobraževanje posameznika, kot so izbirni strokovni moduli, večji obseg praktičnega usposabljanja z delom itn.

7. POVEZOVANJE IZOBRAŽEVANJA IN DELA – IZOBRAŽEVANJE V DELOVNEM PROCESU

Bistvena prvina razvoja poklicnega izobraževanja je socialno partnerstvo. To je temeljni pogoj za načrtovanje izobraževanja, pripravo in izvajanje izobraževalnih programov in še posebej izvajanje praktičnega usposabljanja z delom. Strategija vpeljevanja praktičnega usposabljanja v podjetja izhaja iz trendov razvoja gospodarsko in šolsko razvitih držav, ki kažejo, da v tržnem gospodarstvu ni mogoče organizirati kakovostnega poklicnega izobraževanja brez soudeležbe in soodgovornosti delodajalcev, njihovih združenj in zbornic.

Usposabljanje v realnih delovnih procesih je sestavni del vsakega izobraževalnega programa v poklicnem in strokovnem izobraževanju, praviloma pa je njegov sestavni del tudi praktično usposabljanje pri delodajalcih. Praktično usposabljanje z neposrednim opravljanjem dela mora omogočati pridobivanje poklicnega znanja, zlasti pa poklicno socializacijo in razvoj osebnostnih potencialov ter poklicnih kompetenc, pomembnih za kakovost dela in uspešen razvoj kariere. Tako se posamezniku omogoča neposreden stik s trgom dela, širjenje socialne mreže in večanje možnosti za zaposlitev po končanem izobraževanju.

Nosilca poklicnega izobraževanja sta podjetje in šola, ki izvajata izobraževalni program skupaj s šolsko delavnico in/ali medpodjetniškim izobraževalnim centrom. Programi srednjega poklicnega izobraževanja se izvajajo bodisi v šolski bodisi v vajeniški organizaciji izobraževanja. Šolsko ali vajeniško obliko izobraževanja določa razmerje med obsegom izobraževanja v šoli in usposabljanja v podjetju. V vajeniški obliki izobraževanja se udeleženec izobraževanja več kot 50 % celotnega obsega izobraževanja usposablja v podjetju. Programi srednjega poklicnega izobraževanja so enakovredni ne glede na šolsko ali vajeniško organizacijo izobraževanja.

Načrtovanje in izvajanje praktičnega usposabljanja z delom temelji na reševanju delovnih nalog v realni delovni situaciji. Praktično izobraževanje v šolskih delavnicah ali medpodjetniških centrih obsega pridobivanje elementarnega in tistega temeljnega poklicnega znanja ter spretnosti, ki olajšajo vključitev v usposabljanje neposredno v delovnem procesu, pa tudi tistega znanja, ki ga v podjetju ali obratovalnici udeleženec ne more pridobiti. Izobraževanje v šoli, podjetju in medpodjetniškem centru je z vidika pridobitve izobrazbe enakovredno.

Programi poklicnega izobraževanja morajo biti odprti za obe obliki. Še posebej morajo podpirati vajeniško obliko pri izobraževanju za določene panoge, za redke poklice ali za poklice, po katerih so potrebe manjše. Pri tem se zagotavlja za udeležence šolske ali vajeniške oblike povsem enak standard izobrazbe in poklicne kvalificiranosti, poti pa so različne. V šoli se splošnoizobraževalni predmeti izvajajo v enakem obsegu za obe obliki, strokovni moduli pa se glede na organizacijsko obliko izvajajo z različnim oziroma prilagojenim obsegom.

8. MODULARNI IZOBRAŽEVALNI PROGRAMI

Strokovni modul je enota izobraževalnega programa, ki ga oblikujemo na podlagi zahtev enega ali več poklicnih standardov. Zaradi povezovanja različnih poklicnih standardov v enem izobraževalnem programu so lahko zahteve posameznega poklicnega standarda podlaga za oblikovanje različnih modulov.

Strokovni modul predstavlja učne izide, ki jih je mogoče doseči skozi različne oblike učenja in oceniti na vnaprej določen način. Vključuje učne izide, ki se dosegajo skozi strokovno-teoretični in praktični pouk pa tudi s praktičnim usposabljanjem z delom. Ob upoštevanju zahtev trga dela naj izobraževalni programi omogočajo izvajanje fleksibilnega izobraževanja in spodbujajo udeležence, da razvijajo kompetence v skladu z osebnimi interesi.

Strokovni del izobraževalnega programa je sestavljen iz obveznih in izbirnih strokovnih modulov. Izobraževalni program je oblikovan tako, da se posameznik na podlagi obveznih in izbirnih modulov usposobi za celotno področje, ki ga ta program pokriva. Posameznik, ki konča izobraževalni program, usvoji celovite poklicne kompetence, znanje in spretnosti, ki so zahtevane na področju, definiranem s poklicnimi standardi. Hkrati ima strokovno poglobljeno znanje in je praktično usposobljen za delo na vsaj enem od ožjih področji, ki ga opredeljujejo poklicni standardi.

Obvezni strokovni moduli z ustrezno definiranimi učnimi izidi in zadostnim obsegom zagotavljajo, da si udeleženci pridobijo ustrezne ključne in poklicne kompetence, ki ustrezajo kvalifikaciji oziroma pridobljenemu nazivu poklicne/strokovne izobrazbe.

Izbirni strokovni moduli skupaj z odprtim kurikulumom in interesnimi dejavnostmi omogočajo pridobivanje in poglobljanje strokovnega znanja in razvoj interesov v skladu z zelo raznovrstnimi potrebami trga dela in interesi udeležencev. Obseg izbirnih strokovnih modulov ne sme ogroziti ustrezne temeljne usposobljenosti udeležencev, še posebej če poklice regulirajo ustrezna strokovna združenja.

9. KREDITNI SISTEM V POKLICNEM IN STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU

Evropskega sistema prenašanja kreditnih točk v poklicnem izobraževanju in usposabljanju (ECVET) podpira načrtovanje in ocenjevanje enot učnih izidov poklicnih kvalifikacij po načelih transparentnosti in fleksibilnosti. Kreditni sistem v poklicnem in strokovnem izobraževanju v Sloveniji, ki je zasnovan na načelih ECVET, skupaj s Slovenskim ogrođjem kvalifikacij podpira:

- preglednost in primerljivost izobraževalnih programov,
- večjo fleksibilnost izvajanja izobraževalnih programov,
- izbirnost v skladu s programsko ponudbo,
- prenosljivost pridobljenih kreditov med različnimi izobraževalnimi programi in šolami,
- mobilnost udeležencev v Evropski uniji,
- priznavanje učnih izidov, pridobljenih z neformalnim in priložnostnim učenjem.

Z izobraževalnim programom opredelimo učne izide celotnega programa in posameznih enot ter obseg učnih aktivnosti s kreditnimi točkami. Celotno šolsko leto obsega 60 kreditnih točk.

Na podlagi opredeljenih učnih izidov in obsega izobraževanja določimo število kreditnih točk za posamezen splošnoizobraževalni predmet in strokovni modul. Pri kreditnem vrednotenju predmetov in strokovnih modulov se upoštevajo kompleksnost in zahtevnost opredeljenih učnih izidov ter z njimi povezan obseg dela udeleženca (vključujoč kontaktne ure). Priporočljivo število kreditnih točk za strokovni modul je najmanj 5. En teden praktičnega usposabljanja se ovrednoti z vsaj 1 kreditno točko.

Z učnimi izidi in kreditnimi točkami opredeljen izobraževalni program daje udeležencem večjo možnost pridobivanja znanja po različnih poteh ter omogoča preglednejše priznavanje predhodno pridobljenega znanja. S tem je zagotovljena fleksibilnejša organizacija izobraževanja in ocenjevanja ter več možnosti za samostojno učenje.

Kadar se izobraževanje oziroma del izobraževanja izvaja v drugem okolju (drugi šoli, podjetju, drugi državi ...), priporočamo uporabo inštrumentov ECVET za mobilnost, kot so učni dogovor, memorandum o sodelovanju, učna enota, potrdilo o usposabljanju.

10. PROGRAMI NIŽJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA

Značilnosti izobraževalnih programov in ciljev izobraževanja so:

- utrditev in dopolnitev splošne izobrazbe iz ključnih predmetov osnovne šole, pomembnih za življenjsko in poklicno uspešnost;
- splošno znanje se povezuje s strokovnim znanjem;
- načelo učenja na podlagi primerov in vzorcev ter načela celostnosti in problemskosti pouka in uporabnosti znanja imajo prednost pred načeli znanstvene sistematičnosti;
- pri vseh učnih ciljih je poudarek na večanju socialnega in kulturnega kapitala ter na praktičnem, življenjsko in poklicno uporabnem znanju;
- učni cilji so naravnani na usvajanje veščin za prehajanje med izobraževanjem in zaposlitvijo, med različnimi vrstami izobraževanja ter med brezposelnostjo in zaposlitvijo;
- izhodišče za načrtovanje ciljev pri strokovno-teoretičnih predmetih je potrebnost strokovno-teoretičnega znanja pri praktičnem izobraževanju;
- izobraževanje temelji na posnemanju, urjenju in reševanju problemov;
- poklicna usposobljenost mora zagotavljati opravljanje delovnih nalog na podlagi vnaprej izdelane tehnološke dokumentacije, navodil in predpisanih postopkov dela;
- cilji praktičnega izobraževanja izhajajo iz relativno preglednih, standardiziranih, čeprav morda kompleksnih delovnih opravil, značilnih tudi za nekatere poklice širokih profilov;
- uspešnost ključnih poklicnih ciljev je povezana s praktičnim izobraževanjem v neposrednem delovnem procesu, izobraževanje je povezano z opravljanjem dela v naravnih delovnih razmerah.

Izhodišča za sestavljanje predmetnika

Izobraževanje traja dve leti.

Skupno število ur pouka izhaja iz postavke 30 tedenskih ur za teoretični in praktični pouk brez športne vzgoje in 38 tedenskih ur za praktično izobraževanje v delovnem procesu ter skupno 73 tednov izobraževanja. Sestavni del predmetnika sta najmanj 2 tedna interesnih dejavnosti oziroma drugih oblik vzgojno-izobraževalnega dela na leto, v zadnjem letniku pa vsaj 1 teden.

Teoretični pouk in praktično izobraževanje se menjavata v ustreznem razmerju ali zaporedju, ki ga šola opredeli v izvedbenem kurikulumu.

Praktično usposabljanje z delom traja najmanj 4 tedne, za osebe s posebnimi potrebami se lahko izvaja v šolskih delavnicah ali medpodjetniških izobraževalnih centrih.

Odprti kurikulum

Strokovni svet določa kot minimalni standard področja in obseg znanja 80 % izobraževalnega programa. Vsebinsko in cilje izobraževanja pri preostalih urah (300–450 ur) kot obvezni del določi šola tako, da v sodelovanju z regionalnimi partnerji in/ali predstavniki gospodarskih panog na nacionalni ravni izdelava nove kataloge znanja ali izbere že pripravljene.

Minimalni standardi znanja za nižje poklicno izobraževanje

	<i>Minimalno št. ur ali tednov</i>	<i>Št. kreditnih točk</i>
A – Splošnoizobraževalni predmeti	695 ur	34 KT
Slovenščina	155 ur	8 KT
Matematika	168 ur	9 KT
Družboslovje in naravoslovje	248 ur	12 KT
Športna vzgoja	124 ur (2 uri na teden)	5 KT
B – Strokovni moduli	840–990 ur	48–56 KT
Praktično izobraževanje		
C – Praktični pouk*	600 ur	24 KT
Č – Praktično usposabljanje z delom	4 tedni (152 ur)	6 KT
D – Druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela	3 tedni (96 ur)	5 KT
Aktivno državljanstvo	16 ur	1 KT
Interesne dejavnosti	80 ur	4 KT
E – Odprti kurikul	300–450 ur	17–25 KT
Zaključni izpit	-	2 KT
Obseg pouka v šoli**	66 tednov (1985 ur)	
Skupni obseg izobraževanja	73 tednov	120 KT

*Minimalno število ur, ki se izvajajo znotraj strokovnih modulov.

** Največji obseg pouka v šoli brez interesnih dejavnosti.

Zaključni izpit

Zaključni izpit zajema izdelek ali storitev z zagovorom, v katerem kandidat dokazuje poznavanje splošnega, strokovno-teoretičnega in praktičnega znanja.

Vsebina izpita mora biti jasno in konkretno opredeljena na enotnih standardih, ki se določijo z izpitnim katalogom. V izpitnem katalogu se lahko določi, da se pri zaključnem izpitu preverja tudi strokovno-teoretično znanje.

11. PROGRAMI SREDNJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA

Značilnosti in cilji izobraževalnih programov srednjega poklicnega izobraževanja:

- nadgraditev splošne izobrazbe na ravni uspešno končane osnovne šole, s posebnim poudarkom na pridobivanju ključnih kompetenc, ki so podlaga življenjske in poklicne uspešnosti;
- znanje naravoslovja in družboslovja se praviloma povezuje s strokovnim znanjem, lahko pa se v program razvršča kot samostojna programska enota;
- pri učnih ciljih je poudarek na praktično uporabnem znanju, podprtem s poznavanjem splošnega znanja, pridobivanju ključnih kompetenc in ustreznega strokovno-teoretičnega znanja;
- načelo celostnosti pouka in uporabnosti znanja je dopolnjeno s potrebo po poznavanju teoretičnih principov, zlasti tistih, ki so v funkciji stroke, prednost se daje primerom pred načelom znanstvene sistematičnosti;
- pri načrtovanju ciljev strokovno-teoretičnega znanja so enakovredni cilji, ki izhajajo iz ključnih kompetenc, in potrebnost znanja pri praktičnem usposabljanju;
- izobraževanje, ki temelji na analitičnem mišljenju, ima pri urjenju poklicnih spretnosti enak pomen kot posnemanje;
- cilji praktičnega usposabljanja izhajajo iz relativno preglednih, manj standardiziranih, kompleksnih delovnih opravil, značilnih za poklice širokih profilov, z večjo stopnjo delovne samostojnosti in tehnološke inovativnosti ter sposobnosti reševanja problemov;
- pri praktičnem usposabljanju je večji poudarek na razvijanju sposobnosti za prenašanje poklicnega znanja v netipične situacije in sposobnosti za reševanje problemov, za obvladovanje različnih tehnik dela in različnih tehnoloških postopkov;
- doseganje ključnih poklicnih ciljev je odvisno od povezovanja teoretičnega in praktičnega izobraževanja ter sposobnosti samostojne uporabe znanja pri identifikaciji in reševanju tehnoloških problemov v delovnem procesu.

Izhodišča za sestavljanje predmetnika

Programi srednjega poklicnega izobraževanja trajajo od 3 do 4 leta. Kadar izobraževalni program traja več kot 3 leta, mora predlagatelj to utemeljiti z mednarodnimi primerjavami.

Tedensko število ur pouka brez ur športa v šolski organizaciji ne sme preseči 31 ur; v dualni organizaciji je zgornje tedensko število ur pouka brez športa 34 ur.

V šolski organizaciji izobraževanja se izvajata 2 uri športne vzgoje na teden; če pouk na šoli poteka manj kot 3 dni na teden (celoletna vajeniška organizacija), se izvaja le 1 ura športa na teden.

Sestavni del predmetnika sta vsaj 2 tedna interesnih dejavnosti oziroma drugih oblik vzgojno-izobraževalnega dela na leto, v zadnjem letniku pa najmanj 1 teden. V vajeniški organizaciji se izvaja 1 teden interesnih dejavnosti oziroma drugih oblik vzgojno-izobraževalnega dela na leto.

Odprti kurikulum

Šola v sodelovanju z gospodarskimi združenji oziroma regionalnimi partnerji pripravi kataloge znanja za strokovne module v obsegu najmanj 320 in največ 400 ur.

Odprti del kurikula šola v prvi vrsti nameni strokovnim modulom in praktičnemu usposabljanju z delom, lahko pa tudi poglobljanju splošnoizobraževalnih vsebin, kadar podpirajo razvoj strokovnih kompetenc. Šola tako udeležencem omogoča poglobljanje znanja in boljšo praktično usposobljenost, s tem pa večjo zaposljivost predvsem v lokalnem okolju.

V vajeniški obliki izobraževanja se odprti kurikulum v celoti nameni usposabljanju v podjetju.

Pri oblikovanju odprtega kurikula šola upošteva določila za pripravo katalogov znanja in katalog praktičnega izobraževanja. Poleg tega šola v izvedbenem izobraževalnem programu:

- dopolni predmetnik s strokovnimi moduli odprtega kurikula,
- določi obvezne načine ocenjevanja znanja za posamezne strokovne module in
- določi znanje, ki ga morajo imeti izvajalci teh strokovnih modulov.

Šolska in vajeniška organizacija izobraževanja

Izobraževalni programi srednjega poklicnega izobraževanja so pripravljene enotno ne glede na organizacijsko obliko. Izobraževalni programi se lahko izvajajo v:

- šolski organizaciji izobraževanja ali
- vajeniški organizaciji izobraževanja.

Z izobraževalnim programom se določi, da se program izvaja v šolski ali vajeniški organizaciji oziroma obeh.

O šolski organizaciji programov srednjega poklicnega izobraževanja govorimo takrat, kadar šola organizira izobraževanje za udeležence, ki se najmanj 24 tednov praktično usposablja v podjetju. Šola lahko po dogovoru s podjetji in socialnimi partnerji v izvedbeni izobraževalni program vključi tudi več tednov praktičnega usposabljanja v podjetjih, vendar ne več kot 49 % obsega izobraževanja.

O vajeniški organizaciji pa govorimo takrat, ko se udeleženec praktično usposablja pri delodajalcu najmanj 50 % celotnega časa izobraževanja.

>>Minimalni standardi znanja za srednje poklicno izobraževanje

Enoten standard izobraževalnega programa obsega minimalni standard teoretičnega in praktičnega znanja, ki zagotavlja pridobitev poklicne izobrazbe ne glede na obliko organizacije izobraževanja.

To jedro sestavljajo:

- splošnoizobraževalno znanje oziroma splošnoizobraževalni predmeti, skupni vsem programom srednjega poklicnega izobraževanja,
- strokovni moduli, ki zagotavljajo doseganje učnih izidov ter povezovanje strokovno-teoretičnega in praktičnega izobraževanja.

Minimalni standard splošnoizobraževalnih predmetov se upošteva v obeh organizacijskih oblikah.

Minimalni standard strokovnih modulov je razdeljen med strokovne module in odprti kurikul. Obvezni strokovni moduli so temeljni standard poklicnih in ključnih kompetenc, ki se izvaja kot teoretični in praktični pouk v šoli in kot praktično izobraževanje z delom. Izbirni strokovni moduli dajo strokovno poglobljeno znanje in večjo praktično usposobljenost za delo na vsaj enem od ožjih področij, ki ga v večji meri dosegamo skozi praktično izobraževanje pri delodajalcu.

Del strokovnih modulov in večji del izbirnih modulov se v vajeniški organizaciji ustrezno uskladijo s cilji praktičnega usposabljanja v delovnem procesu. Odprti kurikul se v vajeniški organizaciji v celoti izvaja v podjetjih ali zavodih.

V vajeniški organizaciji izobraževanja se v šoli izvaja najmanj 16 polnih tednov pouka v posameznem šolskem letu (v strnjeni ali „sendvič“ organizaciji) oziroma vsaj dva dni na teden v letoelni organizaciji. Izobraževalni program mora v šolski organizaciji obsegati najmanj dva tedna interesnih dejavnosti na leto, v zadnjem letniku pa najmanj en teden. V vajeniški organizaciji izobraževanja je interesnih dejavnosti vsaj 1 teden na leto.

Minimalni standardi znanja za srednje poklicno izobraževanje

	Minimalno št. ur ali tednov	Št. kreditnih točk
A – Splošnoizobraževalni predmeti	1051 ur	53 KT
Slovenščina	213 ur	12 KT
Matematika	213 ur	12 KT
Tuji jezik	164 ur	9 KT
Umetnost	33 ur	2 KT
Naravoslovje	132 ur	6 KT
Družboslovje	132 ur	6 KT
Športna vzgoja*	164 ur	6 KT
B – Strokovni moduli	1258–1338 ur	62–65 KT
Praktično izobraževanje		
C – Praktični pouk**	600 ur	24 KT
Č – Praktično usposabljanje z delom	24 tednov (912 ur)	36 KT
D – Druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela***	5 tednov (160 ur)	8 KT
Aktivno državljanstvo	30 ur	2 KT
Interesne dejavnosti	130 ur	6 KT
E – Odprti kurikul	320–400 ur	16–19 KT
Zaključni izpit	-	2 KT
Obseg pouka****	82 tednov (2706 ur)	
Skupni obseg izobraževanja	111 tednov	180 KT

* V celoletni vajeniški organizaciji izobraževanja se športna vzgoja izvaja 1 uro na teden (3 KT).

** Minimalno število ur, ki se izvaja znotraj strokovnih modulov; v vajeniški organizaciji se obseg praktičnega pouka ustrezno zmanjša glede na obseg praktičnega usposabljanja z delom.

*** V vajeniški organizaciji izobraževanja se izvajajo 3 tedni (96 ur) drugih oblik vzgojno-izobraževalnega dela, od tega se obvezno namenijo 30 ur za Aktivno državljanstvo.

**** Največji obseg pouka v šoli brez interesnih dejavnosti za 3-letno izobraževanje.

Praktično izobraževanje

Praktično izobraževanje se izvaja v šoli, podjetjih in medpodjetniških izobraževalnih centrih. Obseg izvajanja v posameznem učnem okolju se prilagaja glede na organizacijo izobraževanja, zajema pa:

- praktični pouk v šoli ali medpodjetniškem izobraževalnem centru in
- praktično usposabljanje z delom.

Praktično usposabljanje z delom se izvaja v podjetjih ali zavodih. Na podlagi dogovora med delodajalci v neki panogi se z izobraževalnim programom lahko določi, da se del praktičnega usposabljanja izvede v medpodjetniških izobraževalnih centrih.

Kadar podjetje ali zavod ne more zagotoviti izvajanja celotne vsebine praktičnega usposabljanja, ga udeleženec po predhodnem dogovoru med izvajalci del opravi v drugem podjetju ali medpodjetniškem izobraževalnem centru.

Praktično usposabljanje z delom v šolski organizaciji izobraževanja

V šolski organizaciji izobraževanja je minimalni standard praktičnega izobraževanja v delovnem procesu 24 tednov. Šola lahko v dogovoru z delodajalci število tednov praktičnega usposabljanja poveča do največ 49 % obsega izobraževanja in lahko za to nameni tudi del odprtega kurikula. Za njegovo izvajanje šola s podjetji sklene učne pogodbe. Obvezna priloga k učni pogodbi je načrt usposabljanja v podjetju, ki opredeli, kaj se bodo udeleženci v podjetju naučili.

Šola po potrebi za udeležence pripravi izobraževalni načrt, v katerem opredeli in uskladi cilje praktičnega usposabljanja z delom s cilji in obsegom izobraževanja v šoli.

Praktično usposabljanje z delom v vajeniški organizaciji izobraževanja

V vajeniški organizaciji izobraževanja se pri delodajalcu izvaja najmanj 50 % obsega izobraževanja. Podjetje z udeležencem izobraževanja sklene učno pogodbo. Obvezna priloga k učni pogodbi je načrt usposabljanja, ki opredeli cilje praktičnega usposabljanja v podjetju in način vključevanja udeleženca izobraževanja v delovne procese v podjetju.

Šola za udeleženca oziroma skupino udeležencev pripravi izobraževalni načrt, v katerem opredeli in uskladi cilje praktičnega usposabljanja z delom s cilji in obsegom izobraževanja v šoli.

Odpri kurikul se v vajeniški organizaciji izobraževanja nameni praktičnemu usposabljanju v podjetju.

Zaključni izpit

Zaključni izpit je enoten ne glede na šolsko ali vajeniško organizacijo izobraževanja in ima teoretični in praktični del.

Teoretični del: pisni in ustni izpit iz slovenščine, lahko pa tudi izpit iz strokovno-teoretičnega znanja.

Praktični del: izdelek ali storitev z zagovorom, v katerem kandidat dokazuje povezanost strokovno-teoretičnega in praktičnega znanja.

Zahteve posameznega izpita, zahteve izdelka ali storitve ter teoretičnega znanja, ki ga mora kandidat pokazati ob izdelku ali storitvi, morajo biti jasno in konkretno opredeljeni na enotnih standardih, ki se določijo z izpitnimi katalogi.

Pri izpeljavi praktičnega dela zaključnega izpita v skladu s predpisi sodelujejo šola in zbornice oziroma ministrstva na področjih, kjer zbornice niso organizirane.

12. PROGRAMI SREDNJEGA STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA

Značilnosti in cilji izobraževalnih programov srednjega strokovnega izobraževanja:

- sistematično dopolnjujejo splošno izobrazbo pri vseh temeljnih splošnoizobraževalnih predmetih, značilnih za srednješolsko izobraževanje;
- znanje naravoslovnih oziroma družboslovnih predmetov se v program razvršča v samostojnih enotah, s katerimi se dopolnjujejo cilji strokovnih modulov;
- pri učnih ciljih je enak poudarek na teoretičnem in praktičnem znanju ter na pripravi za pridobitev strokovne izobrazbe in nadaljevanje izobraževanja;

- pouk splošnoizobraževalnih predmetov omogoča spoznavanje ustreznih znanstvenih področij, na izbranih primerih omogoča poglobljanje teoretičnih principov, ki so podlaga za razumevanje stroke; učni cilji se pri teh predmetih določajo na načelih sistematičnosti, znanstvene utemeljenosti in eksemplarnosti;
- pri izhodiščih za načrtovanje učnih izidov strokovnih modulov naj bi bila enakovredna spoznavanje teorije in aplikacija znanja pri praktičnem izobraževanju; izobraževanje v večji meri temelji na analitičnem mišljenju, ki je podlaga za razvijanje poklicnih kompetenc;
- cilji praktičnega izobraževanja izhajajo iz zahtevnejših in nestandardiziranih, kompleksnih delovnih opravil, povezanih s tehnologijo dela, razvojem delovnih procesov, pripravo in kontrolo dela;
- poklicna usposobljenost mora zagotavljati obvladovanje tehnološko in delovno kompleksnih ter zahtevnejših procesov, prenašanje poklicnega znanja v problemske situacije, obvladovanje priprave in kontrole delovnega procesa posebno z vidika kakovosti dela in reševanja problemov;
- doseganje ključnih poklicnih ciljev je odvisno od povezovanja teoretičnega in praktičnega pouka, z razvijanjem sposobnosti za samostojno uporabo znanja v novih delovnih situacijah.

Izhodišča za sestavljanje predmetnika

Izobraževanje traja štiri leta. Petletni izobraževalni program se pripravi, če to terja zahtevnost stroke, kar mora biti posebej utemeljeno z zahtevnostjo poklica in mednarodnimi primerjavami.

Predmetnik obvezno sestavljajo štiri sklopi:

- splošnoizobraževalni predmeti, ki zagotavljajo pripravo na poklicno maturo in minimalni skupni splošnoizobraževalni standard strokovnih šol,
- strokovni moduli,
- praktično izobraževanje (praktični pouk in praktično usposabljanje z delom),
- interesne dejavnosti.

Izobraževalni program vsebuje najmanj dva naravoslovna in dva družboslovna predmeta z obvezno zgodovino v obsegu 102 ur.

Cilji v strokovnih modilih morajo biti načrtovani s stališča ključnih kompetenc, zlasti pa komunikacije, organizacije in priprave dela, upravljanja in vodenja, podjetnosti, merilnih tehnik, digitalnih spretnosti, varnosti in zdravja pri delu, estetike. V strokovne module je treba včleniti najmanj 70 ur naravoslovnih vsebin, najmanj 70 ur družboslovnih vsebin in 70 ur informatike, kar mora biti razvidno iz učnih ciljev.

Predmetnik mora vključevati tri tedne interesnih dejavnosti oziroma drugih oblik vzgojno-izobraževalnega dela na leto, v zaključnem letniku pa vsaj dva tedna.

Vsebina in cilji praktičnega izobraževanja se načrtujejo na podlagi realnih problemov iz delovnih procesov in usposabljaajo za samostojno reševanje problemov v naravnih delovnih situacijah. Praviloma se praktični del izobraževanja izvaja v sodelovanju s podjetji.

Odprti kurikulum

Strokovni svet sprejme vsebino in cilje pouka za 80 odstotkov učnih ur, razen pri slovenščini, tujem jeziku in matematiki, kjer jih sprejme za vse ure. Šola v sodelovanju s podjetji oziroma regionalnimi partnerji pripravi in sprejme (ali izbere že pripravljene) kataloge znanja za najmanj 400 in največ 600 ur.

Šola odprti del kurikula v prvi vrsti nameni strokovnim modulom in praktičnemu usposabljanju z delom, lahko pa tudi poglobljanju splošnoizobraževalnih vsebin, kadar podpirajo razvoj strokovnih kompetenc. V opredeljenem časovnem okviru imajo udeleženci pravico do najmanj 70 dodatnih ur iz tujega jezika ali matematike glede na to, kateri predmet izberejo pri poklicni maturi.

Pri oblikovanju odprtega kurikula šola upošteva določila za pripravo katalogov znanja in katalog praktičnega izobraževanja. Poleg tega šola v izvedbenem izobraževalnem programu:

- dopolni predmetnik s strokovnimi moduli odprtega kurikula,

- določi obvezne načine ocenjevanja znanja za posamezne strokovne module in
- določi znanje, ki ga morajo imeti izvajalci teh strokovnih modulov.

Minimalni standardi znanja za srednje strokovno izobraževanje

	<i>Minimalno št. ur ali tednov</i>	<i>Št. kreditnih točk</i>
A – Splošnoizobraževalni predmeti	2137 ur	100 KT
Slovenščina	487 ur	24 KT
Matematika	383 ur	19 KT
Tuji jezik	417 ur	20 KT
Umetnost	68 ur	3 KT
Družboslovni predmeti	238 ur	11 KT
– zgodovina		
– geografija		
– sociologija ali psihologija		
Naravoslovni predmeti	204 ure	9 KT
– fizika		
– kemija		
– biologija		
Športna vzgoja	340 ur	14 KT
B – Strokovni moduli	1551–1751 ur	79–88 KT
Praktično izobraževanje		
C – Praktični pouk*	480 ur	19 KT
Č – Praktično usposabljanje z delom	8 tednov (304 ure)	12 KT
D – Druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela	11 tednov (352 ur)	15 KT
Aktivno državljanstvo	35 ur	2 KT
Interesne dejavnosti	317 ur	13 KT
E – Odprti kurikulum	400–600 ur	21–31 KT
Poklicna matura	-	4 KT
Obseg pouka v šoli**	131 tednov (4323 ur)	
Skupni obseg izobraževanja	149 tednov	240 KT

* Minimalno število ur, ki se izvaja znotraj strokovnih modulov.

** Največji obseg pouka v šoli brez interesnih dejavnosti za 4-letno izobraževanje.

Poklicna matura

Poklicna matura obsega izpite iz:

a) predmetov, obveznih za vse udeležence posameznega programa, in sicer:

- ustni in pisni izpit iz slovenščine,
- ustni in pisni izpit iz strokovno-teoretičnega znanja;

b) izbirnih predmetov:

- ustni in pisni izpit iz tujega jezika ali matematike ter
- izdelek ali storitev in zagovor po projektni metodi dela.

Šola mora za poklicno maturo ponuditi udeležencem izbor vseh možnosti v izbirnih strokovnih modulih. Vsebina izpita iz posameznega predmeta pri poklicni maturi ter zahteve izdelka in storitve morajo biti jasno in konkretno opredeljene po enotnih standardih ter se zato določajo v obliki izpitnih katalogov. Isti predmet ima pri poklicni maturi enak izpitni katalog ne glede na vrsto programa oziroma število ur v predmetniku.

13. PROGRAMI POKLICNO-TEHNIŠKEGA IZOBRAŽEVANJA

Izhodišča za sestavljanje predmetnika

Programi poklicno-tehniškega izobraževanja trajajo 2 leti.

Izobraževalni programi se oblikujejo kot dopolnitev programov srednjega poklicnega izobraževanja in absolventom srednjega poklicnega izobraževanja omogočajo, da na ustreznem strokovnem področju dosežejo srednjo strokovno izobrazbo, ki je enakovredna izobrazbenemu standardu štiriletne strokovne šole. Zanje veljajo enaka načela kot za pripravo programov srednjega strokovnega izobraževanja.

Predmetnik sestavljajo štirje vsebinski sklopi:

- splošnoizobraževalni predmeti, ki zagotavljajo minimalni skupni splošnoizobrazbeni standard srednjega strokovnega izobraževanja,
- strokovni moduli,
- praktični del izobraževanja (praktični pouk in praktično izobraževanje z delom),
- interesne dejavnosti.

Temeljno načelo za pripravo programa poklicno-tehniškega izobraževanja je, da mora program izhajati iz razlike med srednjim poklicnim in srednjim strokovnim izobraževanjem na ustreznem strokovnem področju.

Programi poklicno-tehniškega izobraževanja se lahko pripravljajo tudi za poklice, za katere ni predvideno srednje strokovno izobraževanje. Splošni cilji teh programov so primerljivi s cilji programov srednjega strokovnega izobraževanja.

Katalogi znanja se pripravijo v skladu z minimalnim standardom splošne izobrazbe in zahtevami poklicnih standardov. V strokovne module je treba včleniti najmanj 40 ur naravoslovnih vsebin, najmanj 40 ur družboslovnih vsebin in 40 ur informatike, kar mora biti razvidno iz učnih ciljev. Predmetnik obsega najmanj tri tedne interesnih dejavnosti.

Izobraževanje se konča s poklicno maturo, za katero se uporabljajo izpitni katalogi, veljavni za poklicno maturo v programih srednjega strokovnega izobraževanja. Če ni ustreznega programa srednjega strokovnega izobraževanja, se pripravijo posebni izpitni katalogi.

Odprti kurikulum

Strokovni svet sprejme vsebino in cilje pouka za 80 % učnih ur, razen pri slovenščini, tujem jeziku in matematiki, kjer jih sprejme za 100 % ur. Šola v sodelovanju s podjetji oziroma regionalnimi partnerji

pripravi in sprejme (ali izbere že pripravljene) kataloge znanja dodatnih strokovnih modulov v obsegu najmanj 240 in največ 280 ur.

Minimalni standardi znanja za programe poklicno-tehniškega izobraževanja

	<i>Minimalno št. ur ali tednov</i>	<i>Št. kreditnih točk</i>
A – Splošnoizobraževalni predmeti	1178 ur	57 KT
Slovenščina	276 ur	13 KT
Matematika	206 ur	10 KT
Tuji jezik	276 ur	13 KT
Umetnost	30 ur	2 KT
Družboslovni predmeti	120 ur	6 KT
– zgodovina		
– geografija		
– sociologija ali psihologija		
Naravoslovni predmeti	120 ur	6 KT
– fizika		
– kemija		
– biologija		
Športna vzgoja	150 ur	6 KT
B – Strokovni moduli	786–826 ur	38–40 KT
C – Odprti kurikulum	240–280 ur	12–14 KT
Č – Interesne dejavnosti	3 tedni (96 ur)	4 KT
Praktično izobraževanje		
Praktični pouk*	240 ur	10 KT
Praktično usposabljanje z delom	2 tedna (76 ur)	3 KT
Poklicna matura	-	4 KT
Obseg izobraževanja v šoli**	68 tednov (2244 ur)	
Skupni obseg izobraževanja	73 tednov	120 KT

* Minimalno število ur, ki se izvaja znotraj strokovnih modulov.

** Največji obseg izobraževanja v šoli brez interesnih dejavnosti.

14. PROGRAMI POKLICNEGA TEČAJA

Programi poklicnega tečaja omogočajo absolventom gimnazij (splošnih, strokovnih, klasičnih, umetniških) pridobitev prvega poklica na enaki ravni kot v ustreznih srednjih poklicnih in strokovnih šolah. Poklicni tečaj je oblika izobraževanja, ki je vzporedna siceršnjemu rednemu srednjemu

strokovnemu (poklicnemu) izobraževanju. Pripravi se lahko tudi izobraževalni program poklicnega tečaja za poklice in poklicna področja, za katere ni predvidenega programa srednjega poklicnega ali strokovnega izobraževanja.

Program lahko obiskuje vsak, ki je uspešno končal četrti letnik katerekoli gimnazije. Drugi pogoji (zdravstvene ali psihološke kontraindikacije za opravljanje poklica) morajo biti identični z vpisnimi pogoji v ustreznem programu srednjega strokovnega (poklicnega) izobraževanja.

Temeljna načela za pripravo predmetnika in katalogov znanja

Predmetniki in katalogi znanja se v izobraževalnem programu poklicnega tečaja pripravljajo na podlagi veljavnih izobraževalnih programov srednjega strokovnega (poklicnega) izobraževanja. Če ustreznega programa srednjega strokovnega (poklicnega) izobraževanja ni, se predmetnik in katalog znanja pripravita v skladu z minimalnim standardom strokovno-teoretičnega in praktičnega znanja v srednjem strokovnem (poklicnem) izobraževanju.

Izobraževalni program ima največ 32 ur pouka na teden ter zajema strokovne module in praktično izobraževanje (praktični pouk in praktično izobraževanje z delom) v ustreznem razmerju, izhajajoč iz programa ustreznega srednjega strokovnega izobraževanja oziroma iz razmerja z minimalnim standardom znanja. V katalogih znanja za strokovne module ne ponavljamo vsebin, ki so jih gimnazijci že absolvirali, temveč se ravnamo po načelih praktične uporabe na poklicnem področju.

Pogoj za zaključek je opravljena poklicna matura. Kandidatom, ki so opravili maturo, ni treba opravljati izpitov iz splošnoizobraževalnih predmetov (slovenščina in tuji jezik ali matematika). Naziv strokovne izobrazbe v programu poklicnega tečaja, ki je pripravljen na podlagi programa srednjega strokovnega izobraževanja, je enak kot v ustreznem programu srednjega strokovnega izobraževanja.

15. PROGRAMI USPOSABLJANJA IN IZPOPOLNJEVANJA

Programi usposabljanja in izpopolnjevanja so namenjeni poglobljanju in razširjanju znanja diplomantov srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja. Izvaja jih šola skupaj s podjetji in medpodjetniškimi izobraževalnimi centri. Vanje se vključujejo tako zaposleni kot brezposelni, ki tako pridobivajo specialna poklicna pa tudi generična znanja, s katerimi si povečujejo fleksibilnost na trgu dela in pridobivajo specialna znanja za delo na posameznih delovnih mestih. Programi usposabljanja in izpopolnjevanja po srednjem poklicnem in strokovnem izobraževanju so namenjeni:

- poglobljanju, razširjanju, posodabljanju znanja za zaposlene, ki so že pridobili neko poklicno oziroma strokovno izobrazbo in jo želijo po nekaj letih delovnih izkušenj nadgraditi (izpopolnjevanje), in
- pridobivanju znanja in spretnosti za področja dela oziroma za poklice (ali dele poklica), za katere ni rednega poklicnega oziroma strokovnega izobraževanja (usposabljanje).

Če obstajajo ustrezni poklicni standardi, se programi usposabljanja in izpopolnjevanja sprejmejo po enakem postopku kot izobraževalni programi. To velja, tudi če področni zakon določi, da se pripravi tak program.

Šola bo programe pripravljala skupaj s podjetji v lokalnem okolju pa tudi širše za potrebe določene panoge. Doseženi učni izidi se bodo lahko upoštevali pri priznavanju neformalno pridobljenega znanja pri pridobitvi poklicne in strokovne izobrazbe ali nacionalne poklicne kvalifikacije.

Izhodišča za pripravo programov

Programi usposabljanja in izpopolnjevanja so kompetenčno zasnovani. Oblike izobraževanja so enake kot v rednem poklicnem in strokovnem izobraževanju. Usposabljanje v realnem delovnem okolju je zato sestavina vsakega programa usposabljanja in izpopolnjevanja.

Praviloma ti programi ne presegajo 30 kreditnih točk. Upošteva se, da leto izobraževanja obsega 60 kreditnih točk.

Kadar je smiselno, se v programih oblikujejo strokovni moduli. Pričakovana raven in obseg kompetenc se določita z učnimi izidi. Pri pripravi programov usposabljanja in izpopolnjevanja se zaradi večje preglednosti, primerljivosti z drugimi oblikami izobraževanja in prenosljivosti doseženih učnih izidov upoštevajo načela ECVET. Pri tem se poleg učnih izidov določi tudi obseg celotnega programa ali posameznih enot (strokovnih modulov) v kreditnih točkah.

Pri vstopnih pogojih se določijo stopnja in/ali smer izobrazbe in/ali delovne izkušnje.

Doseženi učni izidi se preverjajo v postopkih ocenjevanja po posameznih modulih in/ali z zaključnim izpitom.

Programi usposabljanja in izpopolnjevanja imajo naslednje sestavine:

- naziv programa,
- ustanova, ki je program pripravila, in sodelujoči,
- temeljni cilji programa oziroma opredelitev poklicnih kompetenc, ki se pridobijo,
- način in oblike izvajanja,
- trajanje in število kreditnih točk,
- pogoji za vključitev,
- načini preverjanja in ocenjevanja znanja,
- predmetnik s kreditnimi točkami,
- katalogi znanja in izpitni katalog,
- znanje izvajalcev posameznih enot/strokovnih modulov.

Posameznik po opravljenih obveznostih prejme potrdilo o opravljenem programu usposabljanja in izpopolnjevanja, ki ga za javnoveljavne programe določi pristojno ministrstvo.

Priporočamo, da potrdilo za opravljene obveznosti vsebuje podatke o naslednjih elementih:

- ustanova izdajateljica,
- naziv programa usposabljanja in izpopolnjevanja,
- kraj in datum izvajanja programa,
- obseg v urah in kreditnih točkah – v celoti in po posameznih enotah,
- doseženi učni izidi,
- način preverjanja znanja in dosežen rezultat,
- ocenjevalci,
- odgovorna oseba.

16. SESTAVINE IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV POKLICNEGA IN STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA

Sestavine izobraževalnega programa so opredeljene s splošnim in posebnim delom.

Splošni del vsebuje:

- ime izobraževalnega programa,
- naziv poklicne oziroma strokovne izobrazbe,
- cilje izobraževalnega programa,
- trajanje izobraževanja,
- vpisne pogoje,
- obvezne načine ocenjevanja znanja,
- pogoje za napredovanje in dokončanje izobraževanja.

Posebni del vsebuje:

- predmetnik z navedbo splošnoizobraževalnih predmetov, strokovnih modulov in drugih sestavin ter obseg ur in število kreditnih točk,
- izvedbo izobraževalnega programa,
- znanje izvajalcev,
- kataloge znanja in izpitne kataloge.

Program, ki je prilagojen za udeležence s posebnimi potrebami, vsebuje še:

- navodila za izvajanje,
- dejavnosti, ki so potrebne za doseganje posameznikovega optimalnega razvoja.

17. TEMELJNA IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO KATALOGOV ZNANJA IN IZPITNIH KATALOGOV

Katalogi znanja

Katalogi znanja se pripravijo za strokovne module in praktično izobraževanje z delom. Katalog znanja za posamezni strokovni modul ima naslednje sestavine:

- naziv strokovnega modula,
- usmerjevalni cilji,
- generične in poklicno-specifične kompetence,
- operativni cilji, predstavljeni v tabeli:

Informativni cilji (teoretično znanje, vsebine, teorije, modeli, koncepti, strokovni standardi)	Formativni cilji (delovni postopki, metode dela, veščine, uporaba orodij, strategije)

- obvezne oblike preverjanja in ocenjevanja znanja ter morebitne posebnosti, povezane s preverjanjem znanja,
- didaktično-metodična priporočila za izvajanje izobraževanja.

Katalogi znanja morajo biti strukturirani tako, da sta iz njih razvidna didaktična aplikacija in prehod od zahtev poklicnih standardov, prek ciljev izobraževanja, vsebine oziroma standardov znanja do posebnosti v izvedbi.

Ime predmeta naj jasno izraža strokovno identiteto strokovnega modula in naj nima več kot 30 znakov. Katalog znanja za posamezni strokovni modul se opredeli predvsem z usmerjevalnimi in operativnimi cilji. Usmerjevalni cilji so splošna usmeritev učitelju pri učnem delu. Pri tem gre za cilje, ki poudarjajo pomen nepragmatičnih vrednosti posameznega strokovnega modula. To so cilji, ki v idealni, vendar transparentni obliki izražajo težnjo in globalno usmeritev ter pomen strokovnega modula tako za splošni razvoj mladega človeka kot za njegov poklicni oziroma strokovni razvoj. Smisel usmerjevalnih ciljev je, da preprečujejo redukcijo pouka posameznega strokovnega modula zgolj na poklicno-pragmatično raven ter usmerjajo učitelja k večanju širine znanja in njegovi razvojni funkciji.

Znanje in spretnosti skupaj s kompetencami so pričakovani učni izidi, ki jih mora doseči udeleženec za uspešno napredovanje po programu in dokončanje šolanja. Operativni cilji morajo biti določeni tako, da jih v normalnih okoliščinah lahko dosežejo vsi udeleženci, hkrati pa morajo biti konkretno uresničljivi, omogočati morajo tudi verifikacijo uresničljivosti, da jih je mogoče meriti oziroma oceniti.

Katalogi znanja se pripravljajo po načelih učnociljnega načrtovanja. To pomeni, da so operativni cilji določeni tako, da lahko učitelj samostojno izbere vsebino, postopke, učne dejavnosti in metode za njihovo dosego. Ob konkretnih ciljeh pa se v katalogih znanja lahko navedejo tudi učne vsebine, če izbire teh ni mogoče prepustiti posameznemu učitelju in je zaradi standardizacije ciljev poklicne ali strokovne usposobljenosti nujno, da se nekateri učni cilji uresničujejo tudi po vnaprej načrtovanih oziroma predpisanih vsebinah, praktičnih dejavnostih ali postopkih.

Pri oblikovanju operativnih ciljev je pomembno posvetiti posebno pozornost razmerju med informativni in formativnimi cilji:

- Informativni cilji opredeljujejo znanje na različnih taksonomskih stopnjah, kar udeležencem omogoča spoznanje ustreznega strokovnega področja na podlagi eksemplarnega znanja in delno sistematike, ki je potrebna za kakovostno delo na poklicnem področju.
- Formativni cilji opredeljujejo spretnosti, veščine, metode dela, delovne postopke, usposobljenost za uporabo metod, postopkov, delovnih procesov, konceptov, strategij, ki omogočajo uspešno opravljanje ključnih delovnih nalog v poklicu. Definirajo se z vidika obvladovanja metod dela, delovnih postopkov, konceptov in strategij za reševanje konkretnih delovnih problemov v konkretnih delovnih situacijah.

Poleg tega pri oblikovanju učnih ciljev upoštevamo tudi, da:

- cilji ustrezno odsevajo področje in raven izobraževalnega programa ter obseg in vsebino strokovnega modula,
- so zapisi ciljev jedrnat in ne preveč podrobni,
- so cilji medsebojno usklajeni,
- so cilji razumljivi in preverljivi skozi procese preverjanja in ocenjevanja.

Zaključni izpit

Sestavine za praktični del zaključnega izpita:

- Izpitni cilji
- Izpeljava izpita
- Kompetence, ki jih udeleženec izkazuje na zaključnem izpitu

- Ocenjevanje
- Primer izpitnega gradiva

Poklicna matura

Sestavine predmetnega izpitnega kataloga za drugi in četrti predmet poklicne mature:

- Izpitni cilji
- Zgradba in vrednotenje izpita
- Znanja in kompetence, ki se preverjajo na posamezni ravni zahtevnosti
- Tipi nalog, primeri izpitnih vprašanj in ocenjevanja
- Prilagoditve za kandidate s posebnimi potrebami

18. KATALOGI ZNANJA IN IZPITNI KATALOGI ZA PRAKTIČNO USPOSABLJANJE V PROGRAMIH SREDNJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA

Katalog znanja za praktično usposabljanje v podjetjih

Praktično izobraževanje se lahko izvaja kot praktični pouk in praktično usposabljanje z delom. Cilji praktičnega pouka so opredeljeni z učnimi izidi v katalogih posameznih strokovnih modulov.

Za praktično usposabljanje z delom v programih srednjega poklicnega izobraževanja se pripravi katalog znanja. Z njim se opredelijo učni izidi za minimalni obseg v šolski organizaciji izobraževanja ter usmeritve za pripravo načrta usposabljanja v vajeniški organizaciji izobraževanja. Pripravljen katalog znanja je vodilo pri pripravi načrta praktičnega usposabljanja, ki je priloga k učni pogodbi.

Katalog znanja za praktično usposabljanje mora biti sestavljen tako, da zajema celotno delovno območje poklicne usposobitve. Pri tem se upoštevajo racionalnost in učinkovitost izobraževanja ter pričakovane delovne razmere v podjetjih in zavodih.

Katalog znanja za praktično usposabljanje ima naslednje sestavine:

- cilji praktičnega usposabljanja,
- pričakovani učni izidi, predstavljeni tabelarično:

Delovni procesi	Operativni cilji

- pogoji za izvedbo.

Katalog znanja za praktično usposabljanje opredeljuje podlage za določitev prostorskih in drugih materialnih zahtev (pogojev) ter opreme za izvedbo praktičnega usposabljanja v podjetjih.

Izpitni katalog za vmesni preizkus

Vmesni preizkus je preizkus uspešnosti praktičnega usposabljanja pri delodajalcih v vajeniški organizaciji poklicnega izobraževanja. Opravlja se v drugem letniku in je pogoj za napredovanje v višji letnik.

Vsebina in obseg vmesnega preizkusa se določita v obliki izpitnega kataloga na predlog zbornic. Izpitni katalogi za vmesni preizkus so po obsegu, ciljih in vsebini znanja, ki se preverjajo, v načelu enaki katalogom praktičnega dela zaključnega izpita.

Sestavine izpitnega kataloga za vmesni preizkus:

- Cilji vmesnega preizkusa
- Potek izvedbe vmesnega preizkusa
- Seznam delovnih nalog vmesnega preizkusa
- Kompetence, ki jih udeleženec izkazuje na vmesnem preizkusu
- Ugotavljanje poklicne usposobljenosti udeleženca in strokovna presoja delodajalca na vmesnem preizkusu
- Prilagoditve za kandidate s posebnimi potrebami

19. PRILAGAJANJE IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV ZA IZVAJANJE NA NARODNO MEŠANIH OBMOČJIH

V skladu z Zakonom o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja se izobraževalni programi prilagodijo tako, da se dopolnijo:

- cilji vzgoje in izobraževanja,
- pogoji za vključitev,
- zaključni izpit oziroma poklicna matura,
- predmetnik,
- katalogi znanja in izpitni katalogi.

Programom se dodajo navodila za izvajanje.

Na narodnem mešanem območju Slovenske Istre se v izobraževalnih programih z italijanskim učnim jezikom (IS) poučuje italijanščina kot materinščina, slovenščina pa kot drugi jezik oziroma jezik okolja. Na zaključnem izpitu se opravlja pisni in usni izpit iz italijanščine. Pri poklicni maturi pa se v obveznem delu opravlja pisni in usni izpit iz italijanščine, v izbirnem delu poleg matematike ali tujega jezika lahko tudi iz slovenščine kot jezika okolja. Na tem območju se v izobraževalnih programih s slovenskim učnim jezikom poučuje tudi italijanščina kot jezik okolja.

Na narodno mešanem območju v Prekmurju sta v izobraževalnih programih za dvojezično izvajanje (DV) slovenščina in madžarščina enakopravna predmeta in enakovredna učna jezika. Slovenščina se poučuje na eni ravni, madžarščina pa na dveh ravneh: kot materni jezik (madžarščina I) in kot drugi jezik (madžarščina II). Na zaključnem izpitu ali poklicni maturi lahko kandidat izbere slovenščino ali madžarščino I.

Pri oblikovanju predmetnika se uporabi model, ki omogoča, da se za določeni obseg ur organizirajo skupni oddelki za različne izobraževalne programe. S predmetnikom se lahko določi največ dve uri večja tedenska obveznost, kot je predvidena v standardnem programu. Del odprtega kurikula se lahko nameni tudi za uresničevanje z zakonom določenih obveznosti (jezik okolja).

Prilagojene izobraževalne programe za pripadnike italijanske narodne skupnosti in za dvojezične šole določi Strokovni svet Republike Slovenije za poklicno in strokovno izobraževanje, sprejme pa jih minister, pristojen za šolstvo. Pred sprejetjem mora strokovni svet pridobiti pisno mnenje pristojnega organa samoupravne narodne skupnosti.

20. PRILAGAJANJE IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV ZA OSEBE S POSEBNIMI POTREBAMI

V skladu z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami se izobraževalni programi izvajajo tako, da šole upoštevajo odločbo o usmeritvi in pripravijo individualni program o prilagojenem izvajanju, da bi udeleženci dosegli predpisani poklicni standard in ključne kompetence.

Za osebe s posebnimi potrebami se v poklicnem in strokovnem izobraževanju izvajajo:

- programi s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,
- prilagojeni programi z enakovrednim poklicnim standardom.

Obseg prilagoditev v prvem primeru je manjši in se nanaša predvsem na organizacijo in oblike vzgojno-izobraževalnega dela, preverjanje in ocenjevanje znanja, časovno razporeditev pouka, kadrovske pogoje, posebno opremo, pripomočke in sredstva ter oblike in obseg dodatne strokovne pomoči. Prilagoditve sprejema v tem primeru šola oziroma izvajalec programa po postopku, določenem s posebnim navodilom.

V drugem primeru se izobraževalni program lahko prilagodi tako, da se poleg prilagoditev iz prejšnjega odstavka ob upoštevanju najnižjih in najvišjih standardov predvidi daljše trajanje izobraževanja in nadomestitev posameznih predmetov ali vsebin z ekvivalentnimi, ki omogočajo dosego enakovredne kvalifikacije. Tvrstne prilagoditve sprejema Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje. Praktično usposabljanje z delom se za te osebe lahko izvaja v šolskih delavnicah ali medpodjetniških izobraževalnih centrih.

Za pripravo in izpeljavo programov s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo ter prilagojenih programov z enakovrednim poklicnim standardom se pripravijo posebne strokovne podlage in navodila, ki jih sprejmeta strokovna sveta za splošno ter poklicno in strokovno izobraževanje.